

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Maa-ja Ruumiametile

Teie: 04.11.2025 nr 13.1-3/25/14350-7

Meie: 30.11.2025 nr 1-5/25/6844

Eesti Keskkonnaühenduste Koja kuivendamise töörühma seisukohad Vilumäe REK 2023 projekti ehitusloa eelnõu kohta

Täname võimaluse eest Vilumäe kuivendusprojekti ja selle mõjude hindamise osas kaasa rääkida. Meie tähelepanekud ja täiendusettepanekud on alljärgnevad.

1. Projektis tuleb arvestada ka Orkjärve hüvitusala

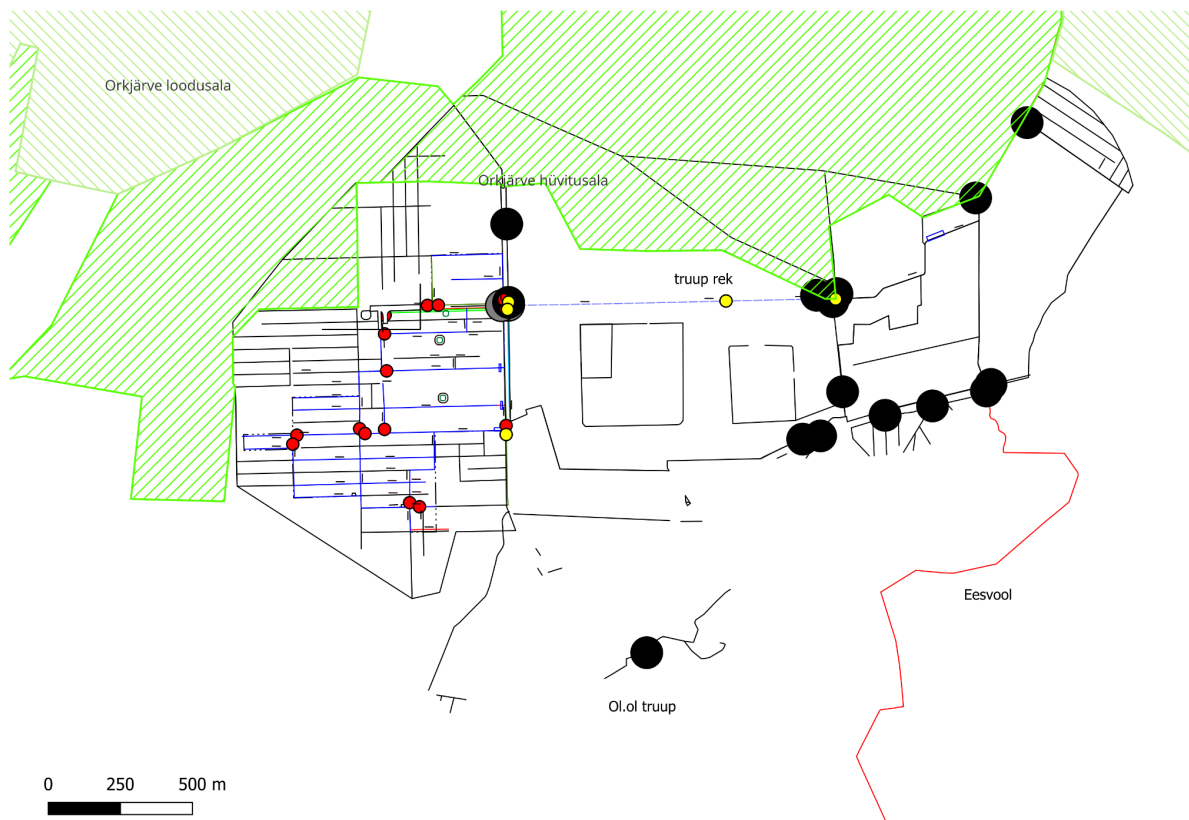
EELISE andmetel (17.11.2025) on Orkjärve loodusala piirnevatele aladele kavandatud Orkjärve hüvitusala, mis osaliselt kattub ka Vilumäe REK 2023 projektialaga, kuid mille kohta eelhindangus ja korralduses viited ning andmed puuduvad (vt joonis 1). Meile teadaolevalt on tegu Soodla harjutusvälja hüvitusala, millele peaks rakenduma tulevikus sihtkaitsevööndi staatus. Kuivõrd hüvitusala on Natura ala laiendus, siis ilmselt saab see ka Natura võrgustiku staatuse. Seega on eelduste kohaselt tegu kavandatava Natura alaga, millele tuleks planeeritava tegevuse mõju hinnata.

Meile tagasiside andmiseks esitatud Vilumäe metsakuivenduse rekonstrueerimisprojekti keskkonnamõju eelhindangus ja Natura eelhindangus (Maves OÜ, oktoober 2025) märgitakse, et Orkjärve loodusala (EE0010133) jääb kavandatava tegevuse alast ligikaudu 660 m kaugusele, kuid hüvitusala kohta puudub info täielikult. Seetõttu ei saa järeldused negatiivse mõju puudumise kohta kaitseväärtustele olla korrektsed ja mõjusid tuleb uuesti hinnata, arvestades Orkjärve hüvitusala ning selle tulevase kaitse-eesmärgi.

Täielikult hüvitusala piires paikneb näiteks heas seisus (viimati inventeeritud 22.07.2020) liigirikas madalsoo (Natura-elupaik 7230; EELISes ELF_inventuurid kihil kood 1035), mis on kavas liita Orkjärve looduskaitsealaga. Selle asukoht jääb VILUMÄE METS 1-st vahetult loode poole. Alal kasvab tugev eesti soojumika (*Saussurea alpina* subsp. *esthonica*, II kat.) populatsioon üe ala, see kajastub ka EELISE vastaval kaardikihil. Samuti on sellest madalsoost leitud II kat. kuninga-kuuskjalga (*Pedicularis sceptrum-carolinum*) ning mitmeid III kat. kaitstavaid taimeliike (vööthuul-sõrmkäpp *Dactylorhiza fuchsii*, kahkjaspunane sõrmkäpp *Dactylorhiza incarnata*, harilik käöraamat *Gymnadenia conopsea*, käokeel *Platanthera* sp.). Viimaste kohta andmed EELISes küll ei kajastu, kuigi need on EELISEle edastatud (2020. aasta leiud).

Nii koosluselistest kui ka liigikaitselistest aspektidest tulenevalt on oluline, et mistahes muudatused piirneva ala hüdroloogilises režiimis (sh. metsakuivenduse rekonstrueerimise käigus) ei avaldaks mõju selle Natura-elupaiga soodsale looduskaitsele seisundile. Vee

ärakanne madalsoost ei tohi projekti võimaliku realiseerimise järel suureneda. Selle vältimiseks tuleb näha ette vajalikud leevendavad meetmed, nt loobuda mõju põhjustavate kraavide rekonstrueerimisest. Kraavid 104 (läänepoolne lõik) ja 123 kiirendavad kindlasti hüvitusosalal asuvast liigirikkast madalsoost vee äravoolu ja kahjustavad nii selle seisundit, mistõttu tuleks need rekonstrueerimisest välja jätta. Võimalik, et negatiivse mõju leevendamiseks võib vajalikuks osutuda ka muude leevendavate meetmete rakendamine, nt mullete rajamine äravoolukraavide ja sookoosluse vahele. Muldeid vms. tehisobjekte ei tohi rajada hüvitusalale (tulevasele kaitsealale), vaid ikka väljapoole seda.

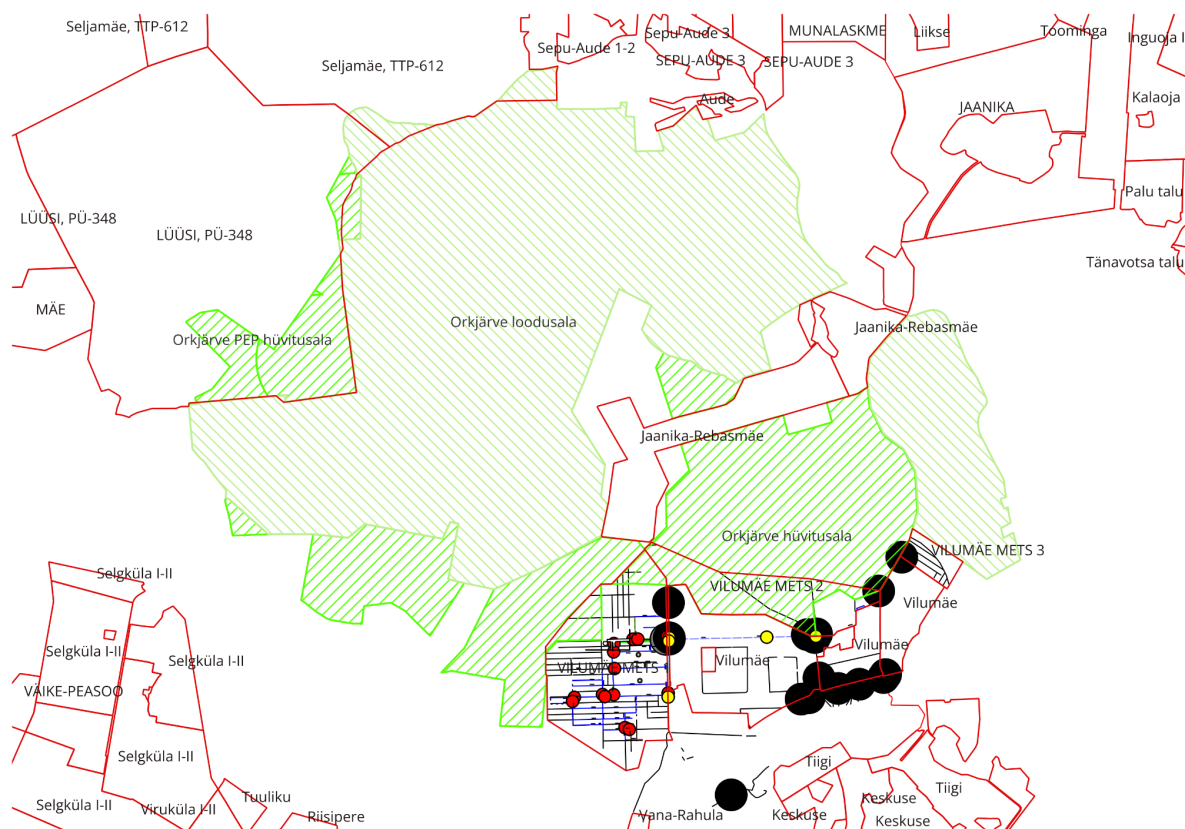
Joonis 1. Projekti ala kaart koos Orkjärve hüvitusala ja loodusala piiridega.

2. Kogumõju hindamine teiste Orkjärve loodusala ja hüvitusala ümbritsevate kuivendusobjektidega on samuti vajalik

Natura hindamise ja ka eelhindamise üheks osaks on kumulatiivsete ehk kuhjuvate mõjude hindamine. Eelhinnangus on puudutatud kumuleeruva mõju kontekstis vaid settebasseini puhastamise aega kalastikule avalduvate mõjude puhul. Samas kumuleeruv mõju teiste tegevustega on jäänud hindamata. Nt on kindlasti vajalik hinnata Orkjärve loodusala ja hüvitusala kaitse-eesmärkidele kõigi neid alasid ümbritsevate kuivendusüsteemide mõju. Vajalik on koguda info, millised kuivendussüsteemid ala ümbritsevad; mis ajal need on rajatud, kas on rekonstrueeritud, kas on tehtud Natura hindamine; millised on olnud hinnangud ala loodusväärtuste seisundile, kas on kuivendustundlikke kooslusi, mis

kuivenduse mõju all on degradeerunud jne. Üksnes Vilumäe kuivendusprojekti käsitlemisega ei saa öelda, kas kumulatiivsed mõjud ala(de) kaitse-eesmärkidele esinevad või mitte.

Kaitstavate alade ja maaparandussüsteemide kaardikihilt nähtub, et Orkjärve loodusala ja hüvitusala piiravad või nendega kattuvad nt Lüüsi, Seljamäe, Aude, Jaanika-Rebasmäe ja Vilumäe maaparandusobjektid. Vähemasti nende osas tuleks koosmõjusid kindlasti Natura väärtustele hinnata.

3. Mõju tuleks hinnata ka must-toonekure toitumisalade seisukohast

Piirkonnas on tugeva potentsiaaliga must-toonekure toitumisaladeks Aude ja Munalaskme ojad. Asustatud pesi piirkonnas hetkel ei ole, kuid elupaigad on olemas ja sobivate toitumisalade olemasolul pole välistatud pesade taasisustamine. 2025. a on nt must-toonekure meile teadaolevalt kohatud Aude külas Aude ojal. Arvestades eelnevat, on vajalik hinnata mõjusid Munalaskme ojale kui potentsiaalsele must-toonekure toitumisalale.

4. Hinnata turvasmuldade kuivendusest tulenevat kliimamõju

Eesti kasvuhoonegaaside heites on seniajani oluline osa kuivendatud turbaaladel (ilma turbakaevanduse mõjudeta oli see 2020. a 1,3 mln t CO₂ekv a). 2017. aastal kiitis Riigikogu heaks kliimapoliitika raamdokumendi (ametlikult „**Kliimapoliitika põhialused aastani 2050**“), mis toetab turbaalades süsiniku säilitamist – antud juhiste järgimine on asjakohane ka kuivendussüsteemide rekonstrueerimisel või uuendamisel. Lisaks soodustab märgalade taastamine säilitada ja puhastada vett, täiendada põhjavee varusid, samuti ennetada loodusõnnetusi ja vähendada nende mõju. Peame möödapääsmatult vajalikuks, et tööde

kavandamisel arvestatakse kliimamuutuse leevendamise vajadustega ning hinnatakse maakasutust mõjutavate projektide vastavat mõju. Kavandatav Vilumäe REK 2023 projekt asub olulises osas madalsoomuldadel, kuid hindamata on nende jätkuvast ja täiendavast kuivendamisest tulenev KHG heide ja võimalused selle leevendamiseks või minimeerimiseks.

5. Hinnata kuivendusest tulenevat mõju veekogudele

Kuivendus suurendab märkimisväärselt lämmastiku ja fosfori ärakannet veekogudele (vt. nt. Pinnaveele avalduvate inimtekkeliste koormuste analüüs - EELNÕU. Veemajanduskavade 2028-2033 alusuuring <https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2025-07/Pinnavee%20koormuste%20anal%C3%BC%C3%BCsi%20eeln%C3%B5u.pdf>). Projekti KMH peaks sisaldama usaldusväärset hinnangut lämmastiku ja fosfori ärakande muutuse kohta.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Maia-Liisa Anton

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator, EKO kuivendamise töörühma nimel

Eesti Keskkonnaühenduste Koja kuivendamise töörühma kuuluvad Eestimaa Looduse Fondi, Eesti Ornitoloogiaühingu ja Päästame Eesti Metsad esindajad.